

İsrail'in Tanınmaması: Sorumluluk, Eşitlik ve Kalıcı Barışa Giden Yol

Yetmiş yılı aşkın süredir devam eden İsrail-Filistin çatışması, modern tarihin en çözümsüz ve ahlaki açıdan yüklü anlaşmazlıklarından biri olmaya devam ediyor. 1 Haziran 2025 itibarıyla Birleşmiş Milletler'e üye 165 devlet tarafından tanınan İsrail Devleti, özellikle Gazze ve Batı Şeria'daki askeri operasyonlarında savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım da dahil olmak üzere uluslararası hukukun sistematik ihlalleriyle suçlanıyor. Uluslararası Adalet Divanı (ICJ) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), Güney Afrika'nın ICJ'de İsrail'e karşı soykırım davasını başlatması ve ICC'nin 2024'te İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile eski Savunma Bakanı Yoav Gallant için tutuklama emri çıkarması gibi benzeri görülmemiş adımlar attı. Bu eylemlere rağmen, büyük ölçüde İsrail'in tanınmış bir devlet statüsü ve ABD gibi müttefiklerinden aldığı koruma nedeniyle hesap verebilirlik hâlâ ulaşılamaz durumda. Bu makale, uluslararası toplumun cesur bir adım atması gerektiğini savunuyor: İsrail'i devlet olarak tanımayı iptal etmek, tüm diplomatik ve ekonomik bağları kesmek, İsrail Savunma Kuvvetleri'ni (IDF) terörist bir örgüt olarak sınıflandırmak ve topraklarına giren sözde savaş suçluları ve teröristler üzerinde evrensel yargı yetkisini ileri sürmek. Bu önlemler, sadece İsrail'i sorumlu tutmakla kalmaz, aynı zamanda barış görüşmelerinde eşit bir zemin yaratır, İsrail ve Filistin temsilcilerini eşitler olarak müzakere etmeye zorlar ve İsrail'i uluslararası meşruiyetini geri kazanmak için tavizler vermeye mecbur eder.

1. İsrail'in Tanınmamasının Hukuki ve Ahlaki Gerekçesi

1933 Montevideo Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere uluslararası hukukta devlet tanınması, yasal bir zorunluluk değil, takdir yetkisine bağlı bir siyasi eylemdir. Bir devletin kalıcı bir nüfusu, tanımlı bir toprağı, hükümeti ve diğer devletlerle ilişki kurma kapasitesi olmalıdır. İsrail kağıt üzerinde bu kriterleri karşılarken, özellikle 1967'den beri Filistin topraklarını işgali, yerleşimlerin genişletilmesi ve sivil kayıplara yol açan askeri operasyonları, uluslararası normlara uyan bir devlet olarak meşruiyetini zedeler. ICJ'nin 2024 tarihli danışma görüşü, İsrail'in işgalini yasadışı ilan etti ve Güney Afrika, Türkiye ve İrlanda gibi devletlerin desteklediği ICJ'deki devam eden soykırım davası, İsrail'in davranışlarının uluslararası hukukun ciddi ihlallerini oluşturduğuna dair artan bir mutabakatı vurguluyor.

İsrail'in tanınmaması, onun egemen statüsünü elinden alır ve hesap verebilirlikten koruyan yasal korumaları ortadan kaldırır. Devlet dışı bir varlık olarak İsrail, uluslararası mahkemelerde egemenlik dokunulmazlığından faydalanamaz ve eylemleri savaş yasaları yerine terörizmle mücadele çerçevelerinde değerlendirilebilir. Tarihi emsaller mevcuttur: Bolivya 2023'te İsrail'in tanınmasını geri çekti ve Venezuela 2009'da Gazze'deki eylemlerine atıfta bulunarak aynı şeyi yaptı. Eğer kritik bir devlet kütlesi bu örneği takip ederse, İsrail'in devlet statüsü gayrimeşru hale gelir ve politikalarıyla yüzleşmesi zorunlu olur.

2. Diplomatik ve Ekonomik Bağların Kesilmesi

Diplomatik ve ekonomik bağların kesilmesi, İsrail üzerindeki ihlallerini ele alması için baskıyı artırır. Diplomatik olarak bu, elçiliklerin kapatılması, İsrailli diplomatların sınır dışı edilmesi ve İsrail'in BM gibi uluslararası forumlara katılımının askıya alınması anlamına gelir. Ekonomik olarak, kapsamlı yaptırımlar uygulamayı, ticareti yasaklamayı ve özellikle işgalde suç ortaklığı yapan, örneğin yasadışı yerleşimlerde faaliyet gösteren İsrail şirketlerinden yatırımların çekilmesini içerir. Boykot, Yatırımlardan Çekilme ve Yaptırımlar (BDS) hareketi zaten dünya çapında ivme kazanmış durumda; İrlanda ve İspanya gibi ülkeler 2024'te İsrail yerleşimleriyle ticareti kısıtlamak için adımlar attı. Daha geniş bir ekonomik boykot, İsrail ekonomisini sert bir şekilde vurur – 2024 GSYİH'si 548 milyar dolar olan İsrail, özellikle teknoloji ve silah ihracatında büyük ölçüde ABD ve AB'ye bağımlıdır.

Bu tür önlemler, 1980'lerde apartheid Güney Afrika'ya uygulanan ve rejimi sonunda müzakereye zorlayan yaptırımlara benzer şekilde İsrail'i uluslararası alanda izole eder. İsrail'in uluslararası desteğe, özellikle de ABD'den aldığı yıllık 3,8 milyar dolarlık askeri yardıma bağımlılığı, onu koordineli ekonomik baskıya karşı savunmasız hale getirir. Eğer ABD, değişen kamuoyu etkisiyle (örneğin, 2024 Gallup anketi İsrail'in Gazze'deki eylemlerine %55 oranında karşı çıkıldığını gösteriyor) desteğini azaltırsa, İsrail politikalarını değiştirmek için önemli teşviklerle karşı karşıya kalır.

3. IDF'nin Terörist Örgüt Olarak Sınıflandırılması

IDF'nin terörist örgüt olarak sınıflandırılması, İsrail'in tanınmamasının doğal bir sonucu olur. Küresel Terörizm Veritabanı (GTD) tanımına göre terörizm, "bir devlet dışı aktörün korku, zorlama veya sindirme yoluyla siyasi, ekonomik, dini veya sosyal bir hedefe ulaşmak için yasadışı güç ve şiddet tehdidi veya fiili kullanımı" içerir. Eğer İsrail artık bir devlet değilse, IDF'nin eylemleri – örneğin, 2024'te Rafah'ta 2.000 kiloluk sığınak delici bombalarla bir çadır kampını bombalayarak onlarca yerinden edilmiş sivil öldürmesi veya açlık çeken Filistinlileri yardım dağıtım noktalarına çekip ateş açması – bu tanıma uyar. Şu anda savaş suçu olarak değerlendirilen bu eylemler, terörizm olarak yeniden sınıflandırılır ve IŞİD veya El Kaide gibi grupların benzer eylemlerine nasıl muamele edildiğiyle uyumlu hale gelir.

Yasal sonuçlar derindir. Devletler, IDF'yi ulusal yasalar kapsamında terörist örgüt olarak sınıflandırabilir, örneğin ABD'nin Yabancı Terörist Örgütler (FTO) listesi veya AB'nin terörist kara listesi, bu da yaptırımlar, varlıkların dondurulması ve IDF üyeleri ile destekçileri için seyahat yasaklarını mümkün kılar. Örneğin, Özgürlük Filosu'na saldırıları kışkırtan kişiler, örneğin Greta Thunberg gibi aktivistleri taşıyan gemileri batırma, İngiltere'nin 2006 Terörizm Yasası veya AB'nin 2017/541 Direktifi gibi yasalar altında terörizme teşvik suçlamasıyla yargılanabilir. Bu, IDF'ye maddi destek sağlayanlara, örneğin silah tedarikçileri veya bağışçılara, ABD'de 18 U.S.C. § 2339B gibi çerçeveler altında da uygulanır.

4. Evrensel Yargı Yetkisinin İleri Sürülmesi

Evrensel yargı yetkisi, devletlerin terörizm gibi ciddi uluslararası suçlar için bireyleri, eylemlerin nerede gerçekleştiğine veya faillerin milliyetine bakmaksızın yargılama

yetkisine sahip olmasını sağlar. Eğer IDF terörist örgüt olarak sınıflandırılırsa, devletler IDF komutanları, askerler ve İsrail yetkilileri üzerinde, kendi topraklarına girenler için evrensel yargı yetkisini ileri sürebilir. Örneğin, 2024 Rafah bombardımanından sorumlu bir komutan, bu tür davaları takip etme geçmişi olan İspanya veya Belçika'da (örneğin, Belçika'nın 2001'de Ariel Sharon'a karşı Sabra ve Şatila katliamı davası) tutuklanabilir.

ICC'nin 2024'te Netanyahu ve Gallant için çıkardığı tutuklama emirleri zaten bir emsal oluşturdu, ancak İsrail'in ICC üyesi olmaması ve ABD'nin koruması nedeniyle uygulama engelleniyor. Evrensel yargı yetkisi bu engelleri aşar, çünkü bireysel devletler bağımsız hareket edebilir. Bu, yurtdışına seyahat eden İsraili yetkililer için sürekli bir tutuklanma tehdidi yaratır ve bireylerin emirlere uysa bile uluslararası suçlardan sorumlu olduğunu vurgulayan Nürnberg ilkesini güçlendirir. Bu aynı zamanda, cezasızlığın artık garanti olmadığını işaret ederek gelecekteki ihlalleri caydırır.

5. Barış Görüşmelerinde Eşitliği Zorlama

Bu önlemlerin en önemli sonuçlarından biri, İsrail-Filistin barış görüşmelerinde eşit bir zemin yaratılması olacaktır. Şu anda İsrail, tanınmış bir devlet ve güçlü bir orduya sahip olarak, ABD tarafından desteklenerek bir güç konumundan müzakere ediyor. 139 devlet tarafından tanınan ancak büyük Batılı güçler tarafından tanınmayan Filistin, genellikle Filistin Yönetimi veya birçok devletin terörist örgüt olarak sınıflandırdığı Hamas tarafından temsil edilen bir devlet dışı varlık olarak muamele görüyor. Bu asimetri, İsrail'in taviz vermesi için çok az baskı altında olması nedeniyle anlamlı müzakereleri baltalar.

İsrail'in tanınmaması ve IDF'nin terörist örgüt olarak sınıflandırılması bu dinamiği değiştirir. İsrail devlet statüsünü kaybeder ve Filistin temsilcileriyle eşit bir zemine yerleştirilir. Her iki taraf da devlet dışı aktörler olarak muamele görür, muhtemelen silahlı gruplar (IDF ve Hamas) terörist örgütler olarak sınıflandırılır. Bu yasal eşitlik, her iki tarafı devlet statüsünün dengesizliği olmadan müzakere etmeye zorlar ve İsrail'i geri dönüş hakkı, işgalin sona ermesi ve uygulanabilir bir Filistin devletinin kurulması gibi temel Filistin taleplerini ele almaya mecbur eder.

Tarihsel örnekler bu yaklaşımı destekler. 1990'larda, küresel izolasyon ve yaptırımlarla karşı karşıya kalan Güney Afrika apartheid rejimi, daha önce Batılı devletler tarafından terörist grup olarak sınıflandırılan Afrika Ulusal Kongresi (ANC) ile müzakere etmek zorunda kaldı. ANC'nin sınıflandırılması sonunda kaldırıldı ve her iki taraf eşitler olarak müzakere etti, bu da apartheidin sona ermesine yol açtı. Benzer şekilde, İsrail'in tanınmaması, uluslararası meşruiyetinin ve ekonomik hayatta kalmasının adil bir çözüme bağlı olduğunu bilerek, Filistin temsilcileriyle ciddi bir şekilde ilgilenmeye zorlayabilir.

6. İsrail'i Taviz Vermeye Zorlama

Uluslararası tanınmayı geri kazanmak için İsrail'in önemli tavizler vermesi gerekecektir. Bunlar şunları içerebilir:

- **İşgalin Sonlandırılması:** Batı Şeria'daki yasadışı yerleşimlerin kaldırılması ve 2024 ICJ kararına uygun olarak işgal altındaki topraklardan çekilme.

- **Gazze'deki Askeri Operasyonların Durdurulması:** Hava saldırıları, abluka ve 2024-2025 Gazze operasyonlarında Gazze Sağlık Bakanlığı'na göre 45.000'den fazla Filistinlinin öldüğü sivil kayıplara neden olan diğer eylemlerin durdurulması.
- **Savaş Suçları için Sorumluluk:** Rafah bombardımanı veya yardım konvoylarına saldırılar gibi vahşetlerden sorumlu IDF komutanları ve yetkililerin yargılanması için ICC ve ulusal mahkemelerle işbirliği yapılması.
- **Filistin Devletinin Tanınması:** Yeniden tanınma için ön koşul olarak, Doğu Kudüs'ün başkent olarak kontrolü de dahil olmak üzere tam Filistin devletine destek verilmesi.

Tanınmayı geri kazanma teşviki çok büyük olacaktır. Devlet statüsü olmadan İsrail, uluslararası ticarete, finans sistemlerine ve diplomatik forumlara erişimini kaybeder. AB ve ABD'ye ihracata büyük ölçüde bağımlı olan ekonomisi, devam eden yaptırımlar altında çöker. Evrensel yargı yetkisi tehdidi de İsrailli yetkilileri yurtdışına seyahat etmekten caydırır ve uyum için kişisel teşvikler yaratır. Devletler, yeniden tanınma için açık bir yol sunabilir: Bu tavizleri uygula, uluslararası hukuka bağlılığını göster ve meşruiyeti geri kazan.

7. Karşı Argümanlara Yanıt Verme

Eleştirmenler, İsrail'in tanınmamasının çatışmayı tırmandırma riski taşıdığını ve muhtemelen İsrail'in sözde nükleer doktrini olan Samson Seçeneği gibi aşırı önlemlere yol açabileceğini savunabilir. Bu geçerli bir endişe olsa da, nükleer tırmanış olasılığı düşüktür – İsrail'in nükleer silah kullanması, İran, Pakistan, Çin ve Rusya'nın da dahil olabileceği küresel bir misillemeyi tetikler ve kendi yıkımını garantiler. Daha olası olan, İsrail'in 2024-2025'te görülen konvansiyonel operasyonları yoğunlaştırmasıdır, ancak bu uluslararası barış güçleri veya daha katı yaptırımlarla karşılanabilir.

Başka bir endişe, bu önlemlerin birçok devlet tarafından terörist grup olarak sınıflandırılan Hamas gibi Filistin fraksiyonlarını cesaretlendirebileceği yönündedir. Ancak, daha önce belirtildiği gibi, Hamas'ın tırmanma kapasitesi sınırlıdır – İsrail'in ablukası ve askeri operasyonları nedeniyle ciddi şekilde zayıflamıştır. Dahası, IDF'nin terörist grup olarak sınıflandırılması bir eşitlik yaratır ve her iki tarafı karşılıklı gayrimeşrulaşmayı önlemek için tırmanışı azaltmaya teşvik eder.

Son olarak, bazıları İsrail'in tanınmamasının devlet statüsünü siyasallaştırarak uluslararası hukukun istikrarını baltaladığını savunabilir. Ancak, devlet tanınması her zaman siyasi bir eylem olmuştur, Kosova veya Tayvan gibi tartışmalı varlıklarda görüldüğü üzere. Tanınmayı hesap verebilirliği zorlamak için bir araç olarak kullanmak, uluslararası hukukun temelini oluşturan adalet ve insan hakları ilkeleriyle uyumludur.

8. Sonuç

Uluslararası toplum, İsrail'in uluslararası hukuku sistematik olarak ihlal etmesini ele alma konusunda ahlaki ve yasal bir yükümlülüğe sahiptir. İsrail'i devlet olarak tanımayı iptal etmek, diplomatik ve ekonomik bağları kesmek, IDF'yi terörist örgüt olarak sınıflandırmak ve sözde savaş suçluları ile teröristler üzerinde evrensel yargı yetkisini ileri sürmek, hesap

verebilirlik için eşi görülmemiş bir baskı yaratır. Bu önlemler, İsrail ve Filistin temsilcilerini eşitler olarak müzakere etmeye zorlar, barış görüşmelerinde eşit bir zemin yaratır ve İsrail'i işgali sona erdirmek, askeri operasyonları durdurmak ve Filistin devletini tanımak gibi tavizler vermeye mecbur eder – uluslararası meşruiyeti geri kazanmak için. Tırmanış riskleri mevcut olsa da, adil ve kalıcı bir barış potansiyeli bunları gölgede bırakır. Dünya, İsrail-Filistin çatışmasında adalet, eşitlik ve insan haklarının galip gelmesini sağlamak için cesur adımlar atma zamanının geldiğini anlamalıdır.